

ضمیمه هفتگی روزنامه همشهری

صاحب امتیاز: مؤسسه همشهری
مدیر مسئول: محسن مهدیان
سر دبیر: دانیال معمار
معاون ضمائم: پروانه بهرام نژاد
دبیر ویژه نامه: زکیه سعیدی
تحریریه: فرزین شیرزادی، سروش جنایی، سمیرا باباجانیور
ثریار روزبهانی، حسن حسن زاده، شهره کیانوش راد
حمید رضار سولی، بهاره خسروی و فاطمه لیاف

واحد فنی:

مدیر فنی: **حامد یزدانی**، مدیر هنری: **مهدی سلامی**
طراح گرافیک و صفحه آرایی: **حمید یزدانی**، **سعید غفوری** و **امید روشنگر**
عکس: **گروه عکس همشهری**، ویرایش عکس: **کامبیز نویدی**
صفحه خوانی: **فرهاد غلامرضایی**، **فاطمه ناصری آلاشتی**

صندوق پستی:
۱۹۳۹۵۵۴۴۶
تلفن: ۲۳۰۲۳۴۶۴
نمبر: ۲۲۰۴۶۰۶۷

چاپ: همشهری
توزیع و اشتراک:
موسسه نشر گستر امروز نوین
پذیرش آگهی: ۸۴۳۲۱۰۰۰

گروه ضمائم همشهری ناشر نشریات:

دوچرخه، بچه‌ها، خانواده، پایداری، اقتصاد،
تندرستی، خردنامه، داستان، دانستنیها،
سرزمین من، ماه، معماری، ۲۴، شهرنگار،
سرخ و محله

نشانی: تهران، خیابان ولیعصر ۴، نرسیده به پارک وی،
کوچه شهید فریبتی، شماره ۱۴، روزنامه همشهری

**بهترین قصه‌های تاریخی تهران
جایزه می‌گیرند**

نشانی و شماره تماس ما: ۰۲۲-۲۳۴۵۵۰۴۴, mahaleh@hamshahri.org, ۲۲۰۲۳۴۵۵

صفحات «روایت تهران» که پیش‌روی شماست، به انعکاس روایت‌های خواندنی تاریخ تهران قدیم و سرگذشت شخصیت‌ها و نامداران، خیابان‌ها و گذرها، واقعه‌های تأثیرگذار و تاریخ شفاهی طهران تعلق دارد. با عکس‌های یادمانداز خاطرات تهران دیرروز و قصه‌ها و ماجراهای پس‌پشت این عکس‌ها، شما هم می‌توانید در انتشار این صفحه که متعلق به خود شما و شهر شماست ما را همراهی کنید. «همشهری» بهترین عکس‌ها و قصه‌هایی را که برای ما ارسال می‌کنید با نام خودتان منتشر و به شما «همشهریان همراه» هدیه‌ای تقدیم می‌کند.

تکیه طرشت، آداب عزاداری و مراسم «صبح روسیاه»

■ موضوع: حسینیه طرشت
■ ویژگی: اجرای آیین متفاوت عزاداری هر طایفه

طرشت روستا بود و طایفه‌های مختلف در روستا برای عزاداری سالار شهیدان در ایام محرم و صفر با پارچه‌های مشکی گذرها را سیاهپوش و چادر بزرگی را با ستون‌های چوبی و طاق نماها دور یک حوض بزرگ برای عزاداران برپا می‌کردند. غلامرضا حسینمردی می‌گوید: «تکیه قدیم طرشت صحن وسط و تعدادی طاق نما داشت. یکی از محاسن این طاق نماها این بود که هر طاق نما به خانواده‌ای تعلق داشت و کسی به خودش اجازه نمی‌داد که برود داخل طاق نمای خانواده دیگری بنشیند؛ مگر بزرگ‌تر آن خانواده به آنها تعارف می‌کرد. یک طاق نمای بسیار بزرگی هم وجود داشت که در بالای تکیه واقع شده بود و به آن تالار می‌گفتند که بزرگ‌ترها، مهمانانی که از کن، حصارک یا از شهر می‌آمدند، آنجا می‌نشستند. پذیرایی تکیه هم بسا چای و قند بود. عزاداری در روز تاسوعا در محله طرشت هم از بعدازظهر شروع می‌شد تا غروب، اما روز عاشورا از صبح شروع می‌شد تا ظهر و قبل از آغاز مراسم روز عاشورا مراسم دیگری بود که هنوز هم حفظ شده به اسم «مراسم صبح روسیاه». یعنی ای صبح، رویت سیاه باشد که دمیدی. این مراسم همراه با نوحه و روضه خوانی بود؛ به بقعه شیخ عبدالله می‌آمدند و عزاداری می‌کردند و بعد برای صرف صبحانه می‌رفتند و ساعتی بعد برمی‌گشتند. بعد هفت

کامل سینه‌زن طرشت راه می‌افتاد که آن هم مراتب داشت. قدیم‌ها جلوی دسته سینه‌زن، پرچی که از طرف صحن امام رضا (ع) به هیئت طرشت اهدا شده بود، برافراشته می‌شد و چند کتل را هم بچه‌ها حمل می‌کردند. همچنین اعلامت کوچک ۵ تیفه بود که هنوز هم در حسینیه وجود دارد. پشت دسته سینه‌زن به فاصله، دسته زنجیر نان به راه می‌افتاد. بعد که به مرور طرشت بزرگ‌تر و علامت‌ها زیادتر شد، باز مینا همین نحوه عزاداری بود و در یک مسیر مشخص از حسینیه راه می‌افتادند به سمت بالای طرشت و دوباره برمی‌گشتند. زهرا محمدی، از ساکنان قدیمی محله طرشت، درباره غذاهای محرم و آداب و رسوم این ایام در میان اهالی طرشت می‌گوید: «ایام محرم نذری بسیاری پخت و توزیع می‌شد. اغلب برای شب‌های محرم و صفر خورش قیمه و فسنجان می‌پختند. همچنین بورانی را در ظرف‌های مسی می‌ریختند و به همراه دوغ از عزاداران پذیرایی می‌کردند. اگر اهالی غذایشان را در حسینیه نمی‌خورند، این غذاها را در بشقاب‌های استیل می‌ریختند و با خود به خانه می‌بردند. شخصی به نام مشد احمد نانو، با گاری می‌آمد و صدا می‌زد وقتی وقف! با این صدا خانواده‌ها متوجه می‌شدند و ظرف‌ها را می‌آوردند و به او تحویل می‌دادند.» در قدیم رسم بود رعیت‌ها زیر تالار حسینیه می‌نشستند و وسط حسینیه هم آب‌انباری شبیه حوض بود که شب‌های تعزیه‌خوانی دور آن شمع روشن می‌کردند.

مسجد تاریخی شاه قاسم

■ موضوع: مسجد امام حسن عسکری (ع)
■ ویژگی: قدمت تاریخی

بزرگ‌تر و وسیع‌تر از مسجد امروزی بود. محمد حسینمردی ادامه می‌دهد: «در دهه ۵۰، به واسطه فرسوده بودن بنای مسجد و به بهانه حفظ جان نمازگزاران بنای تاریخی تخریب و ساختمان جدیدی ساخته می‌شود. باید این مسجد قدیمی مرمت و نوسازی می‌شد؛ نه اینکه بنای تاریخی تخریب و ساختمان جدیدی ساخته شود. بنای قدیمی با سنگ و آجر ساخته شده بود.» ساخت دوباره مسجد امام حسن عسکری (ع) چیزی حدود ۷ سال به طول انجامید. با این حال مسجد نیمه‌کاره و ناتمام مانده بود. روزی رهگذری برای اقامه نماز به این مسجد می‌آید و بعد از نماز متوجه می‌شود مسجد به دلیل مشکلات مالی نیمه‌کاره رها شده است. آن نمازگزار همان لحظه با پرداخت پول ادامه روند ساخت مسجد را متقبل می‌شود.

مسجد امام حسن عسکری (ع) در محله طرشت که دهه ۵۰ شمسی نوسازی شد، قدیمی‌ترین مسجد محله طرشت و یکی از قدیمی‌ترین مساجد تهران است. مسجد امام حسن عسکری (ع) در طرشت جنوبی، در خیابانی که سابقاً به خیابان شاه‌قاسم معروف بود، قرار دارد. به گفته قدیمی‌های محله، بنای گنبدی شکلی که منتسب به فردی عارف با نام شاه‌قاسم بود، روبروی این مسجد قرار داشت که دیگر اثری از این بنای تاریخی وجود ندارد. بنای مسجد در دهه ۵۰ شمسی نوسازی شد و حالا بنای تاریخی و قدیمی آن تنها در خاطرات باقی مانده است. به گفته قدیمی‌های محله طرشت، بنای مسجد

۳ گورستان محله کجاست؟

■ موضوع: قبرستان‌های طرشت
■ ویژگی: از چگونگی و هویت اموات دفن شده در ۳ گورستان از بین رفته، اطلاعاتی وجود ندارد

محله طرشت با هویت تاریخی‌ای که دارد در گذشته‌های دور دارای قبرستان‌هایی بوده که اکنون هیچ اثر و نشانی از آنها باقی نمانده است. این قبرستان‌ها در دل محله قرار گرفته‌اند و هیچ‌کس از چگونگی و هویت اموات دفن شده در این قبرستان‌ها اطلاعی ندارد. حاج محمدباقر حسینمردی، یکی از موسفیدان محله طرشت با مرور خاطرات و شنیده‌هایش بر ایمان از ۳ قبرستان طرشت می‌گوید که فقط یکی از آنها باقی مانده است. او می‌گوید: «قدیمی‌ترین قبرستان طرشت در تقاطع خیابان حبیب‌اللهی و میدان تیموری قرار داشت؛ جایی نزدیک به ایستگاه متروی دانشگاه شریف که اکنون به میدان تبدیل شده است. این قبرستان متروکه را در زمان بچگی دیده‌ام و از کنار آن بارها رد شده‌ام، اما همان زمان هم زمینی متروکه بود.

شاید هم اگر دقت می‌کردیم چند سنگ قبر قدیمی و شکسته شده در آن می‌دیدیم.» او درباره قبرستان دیگر طرشت می‌گوید: «دومین قبرستان طرشت، جایی بود حوالی میدان آزادی که اکنون به ساختمان مخبرات تبدیل شده است. آن زمان اغلب زمین‌های طرشت زراعی بود و به کشت گندم و جو اختصاص داشت. در حوالی این قبرستان هم زمین‌های مزروعی وجود داشت که به مرور از بین رفتند و جایشان ساختمان ساخته شد. این قبرستان هم متروکه بود و بعدها ساختمان مخبرات جای آن ساخته شد که اکنون هم وجود دارد.» اما قبرستان دیگر طرشت که اکنون نیز دفن اموات در آن صورت می‌گیرد، در پارک طرشت و در محوطه بقعه شیخ عبدالله طرشتی قرار دارد. این قبرستان نرسیده به میدان آزادی، خیابان شهیداکبری واقع شده که اکنون با نام بوستان طرشت شناخته می‌شود. حاج آقا حسینمردی ادامه می‌دهد: «در گذشته تمام محوطه‌ای که اکنون به نام پارک طرشت شهرت دارد، قبرستان بوده است، اما به مرور محوطه مقبره شیخ عبدالله طرشتی به دفن اموات اختصاص یافته است.»

